

Μακεδονικά

Τόμ. 1

Πέτρου Πέννα, "Ιστορία των Σερρών, από της αλώσεως αυτής υπό των Τούρκων μέχρι της απελευθερώσεως της υπό των Ελλήνων (1383 — 1913). Σελ. 215 μεθ' ενός τοπογραφικού διαγράμματος και πολλών εικόνων.

Ευαγγ. Στ. Τζιάτζιος

doi: [10.12681/makedonika.9275](https://doi.org/10.12681/makedonika.9275)

Copyright © 2016, Ευαγγ. Στ. Τζιάτζιος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τζιάτζιος Ε. Σ. (2017). Πέτρου Πέννα, "Ιστορία των Σερρών, από της αλώσεως αυτής υπό των Τούρκων μέχρι της απελευθερώσεως της υπό των Ελλήνων (1383 — 1913). Σελ. 215 μεθ' ενός τοπογραφικού διαγράμματος και πολλών εικόνων. *Μακεδονικά*, 1, 573–575. <https://doi.org/10.12681/makedonika.9275>

Gyula Moravcsik, *Hellénisme antique - Hellénisme vivant*. Budapest 1940. Σελ. 25. Ούγγρυστι μετὰ γαλλικῆς περιλήψεως.

Εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν συνείδησιν αἱ δύο αὐταὶ ἔννοιαι : « Ἑλληνισμός » καὶ « ἀρχαῖος ἢ κλασσικὸς ἑλληνισμός » εἶναι σχεδὸν ἀρρήκτως συνδεδεμέναι πρὸς ἀλλήλας. Τὴν ταυτότητα ταύτην ἐπιβεβαίωι ἡ ἐξέτασις τῶν περιόδων τοῦ Ἑλληνισμοῦ τόσοσιν κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς, Ρωμαϊκοὺς καὶ Βυζαντινοὺς χρόνους, ὅσων καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἰταλικῆς ἀναγεννήσεως καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ρεύματος τοῦ νεοκλασσικισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ Ἐπανάστοις τοῦ 1821 ἐμφανίζει τὸν Ἑλληνισμὸν ζῶντα καὶ ὁ φιλελληνισμός, γέννημα τῆς ἀγάπης διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν κλασσικισμὸν, ἀτενίζει πρὸς τοὺς Νεοέλληνας, ὡς πρὸς τοὺς νέους « descendants tardifs » τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους αἱ νέαι ἀναζητήσεις ἔρριψαν νέον φῶς ἐπὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐνισχύσασαι τὴν ἄποψιν τῆς συνεχείας τῆς ἱστορικῆς ζωῆς του καὶ τὴν ἀπόρριψιν τῆς θεωρίας τοῦ Φαλμεράδερ. Διὰ τῆς Βυζαντινολογίας καὶ τῆς νεοελληνικῆς γλωσσολογίας γνωρίζομεν ἤδη « que l' hellénisme n' avait jamais disparu en Hellade, et que les Slaves immigrants devaient s'assimiler à la population hellénique » καὶ ὅτι : « les études linguistiques ont définitivement prouvé que le grec moderne n' est pas autre chose que le descendant direct de la langue vulgare de l' époque hellénistique ». Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δημιουργεῖται μία σχολὴ ὀνομαζομένη « Ἑ λ λ η ν ο λ ο γ ί α », ἡ ὁποία ἀπτεται τῆς σπουδῆς τοῦ συνόλου τοῦ ἑλληνισμοῦ. Διὰ ταύτης καθίσταται καθ' ἐκάστην σαφέστερον, ὅτι πρέπει νὰ γνωρίσωμεν ἐν τῷ συνόλῳ τὸν ἑλληνισμὸν, τόσοσιν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ὅσων καὶ τὴν βυζαντινὴν περίοδον καὶ τοὺς Ἑλληνας τῆς ἀναγεννήσεως Ἑλλάδος. Ὁ τύπος τοῦ « philologue classique » ν' ἀντικατασταθῇ μὲ τὸν « φιλόλογος τοῦ Ἑλληνισμοῦ » μόνον οὕτω ἢ νεωτέρα ἐπιστήμη θὰ φθάσῃ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς πραγματικῆς οὐσίας καὶ μορφῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ὁποῖος παρὰ τὰς ἱστορικὰς περιπετείας παρέμεινεν ὁ αὐτός καὶ θὰ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνισμός μεταμορφοῦται εἰς Ἑλληνισμὸν « ζῶντα ».

Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα, τὲ ὁποῖον μετὰ τόσης ἐμβριθείας, κριτικῆς δυνάμεως καὶ ἐπιστημονικῶν ἐπιχειρημάτων ἀναπτύσσει εἰς τὴν μελέτην ταύτην ὁ ἀκαταπόνητος Οὐγγρος ἑλληνιστῆς κ. Moravcsik.

ΕΥΑΓΓ. ΣΤ. ΤΖΙΑΤΖΙΟΣ

Πέτρον Πέννα, *Ἱστορία τῶν Σερρῶν, ἀπὸ τῆς ἀλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς της ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων (1383 — 1913)*. Σελ. 215 μεθ' ἑνὸς τοπογραφικοῦ διαγράμματος καὶ πολλῶν εἰκόνων.

Αἱ Σέρραι πόλις σημαντικὴ κυρίως ἀπὸ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων ἀκολουθεῖ τὴν τύχην τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ δρᾶσις της, συσφασμένη μετ' αὐτῶν παρουσιάζει τὰς αὐτὰς περιπετείας κατὰ τοὺς μακροὺς χρόνους τῆς σταδιοδρομίας της.

Ἡ συνέχεια τῆς ἱστορικῆς ζωῆς τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν μᾶς δίδεται ἀνάγλυφος εἰς τὴν μελέτην τοῦ δικηγόρου κ. Πέννα, καλλιεργοῦντος ἐπιτυχῶς ἀπὸ πολλοῦ τὰς ἱστοριοδιφικὰς ἐρεῦνας. Ἱστορίαν τῶν Σερρῶν εἶχε γράψει καὶ ὁ Εὐάγγ. Στράτης, ἡ ἐργασία ὁμοῦ τοῦ κ. Πέννα, στηριζομένη ἐπὶ νεωτέρων πηγῶν, διευκρινίζει πλεῖστα ὅσα σημεῖα ἀμφισβητούμενα καὶ διαφωτίζει ἄλλα μὴ θιγόμενα παρ' ἄλλων συγγραφέων.

Εἰς τὴν «Εἰσαγωγὴν» τῆς μελέτης ὁ συγγραφεὺς ἐξιστορεῖ περιληπτικῶς τὰς μέχρι τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τῶν Τούρκων περιπετείας τῆς πόλεως καὶ περιγράφει τοπογραφικῶς τὸ «κᾶστρον» καὶ τὴν «ἀκρόπολιν» ταύτης. Τὸ κύριον μέρος τοῦ ἔργου διαιρεῖται εἰς τρία βιβλία. Εἰς τὸ πρῶτον, ὅπερ ἔχει ὡς γενικὸν τίτλον «αἱ Σέρραι ὑπὸ τοὺς Τούρκους 1383-1912», ἐκτίθεται ἡ κατάληψις τῶν Σερρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων γενομένη τὴν 19 Σεπτεμβρίου 1383, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν παρατιθεμένων πέντε ἐνθυμήσεων διαφόρων κωδικῶν. Εἰς τὸ δεῦτερον κεφάλαιον ἀναπτύσσεται ἡ ἱστορία τῶν μετὰ τὴν κατάκτησιν χρόνων, ἡ συμμετοχὴ τῶν Σερρῶν εἰς τὴν κατὰ τὸ 1571 ἐπαναστατικὴν προσπάθειαν καὶ ἡ τραγικὴ τύχη τῶν κατοίκων τῆς μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ τρίτον κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τῶν Σερραίων κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τὴν κοινοτικὴν αὐτῶν ὀργανώσιν, διαφωτιζομένη ἐκ τοῦ «Χρονικοῦ τῶν Σερρῶν» τοῦ Πασουναδινοῦ — ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ ἰδίου κ. Πέννα — καὶ τοῦ Κώδικος τῆς Μητροπόλεως, ὁ ὁποῖος περιελάμβανεν ἔγγραφα ἀπὸ τοῦ 1603 καὶ ἔξης, καὶ ὁ ὁποῖος κατὰ κακὴν τύχην ἐκάη κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων πυρπόλησιν τῶν Σερρῶν τὸ 1913. Τὸ τέταρτον κεφάλαιον περὶ τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων, ἀρκετὰ πτωχόν, ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Νικοτσάρα, ἐπιχειρήσαντος τὸ 1807 τὴν διάσχισιν τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἵνα ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἐπαναστατησάντων κατὰ τῶν Τούρκων Σέρβων. Τὸ πέμπτον κεφάλαιον εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἰσμαὴλ μπέην, διοικητὴν τῶν Σερρῶν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Γιουσούφ πασᾶ, ἐπὶ τῶν ὁποίων αἱ Σέρραι ἐσημείωσαν μίαν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ ἀπέβησαν πραγματικῶς εὐδαιμονοῦσα πόλις. Τὸ ἕκτον κεφάλαιον ἀσχολεῖται μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν Σερραίων εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, τὴν δρᾶσιν τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπαῦ καὶ τῶν τέκνων του. Τὸ ἕβδομον κεφάλαιον ὁμιλεῖ περὶ τῆς δημιουργηθείσης ἐν Σέρραις καταστάσεως μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Χαλκιδικῇ, περὶ τῆς πρὸς ἐκβουλαρισμὸν τῆς Μακεδονίας ἐνεργείας τῶν Πανσλαυϊστῶν καὶ τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ 1872-1885 ἀντίδρασιν τῶν Σερραίων. Τὸ ὄγδοον τέλος κεφάλαιον ἀναφέρεται εἰς τὸν Μακεδονικὸν Ἄγωνα, ὁ ὁποῖος προητοίμασε τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ 1913.

Τὸ δεῦτερον βιβλίον, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται περὶ τῆς Παιδείας, τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνικῆς προνοίας τῆς Πολιτείας τῶν Σερρῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, φρονοῦμεν ὅτι ἔπρεπε νὰ κατανεμηθῇ εἰς τὸ τρίτον, πέμπτον καὶ ἕβδομον κεφάλαιον τοῦ πρώτου βιβλίου, μετὰ τῶν ὁποίων συνέχεται ὀργανικῶς, πλὴν τοῦ κεφαλαίου «Ἐκκλησία».

Τὸ τρίτον βιβλίον, λίαν πενιχρὸν τμήμα τοῦ ὅλου ἔργου, περιλαμβάνει τὰ γεγονότα τὰ διαδραματισθέντα κατὰ τὴν χρονικὴν περιόδον (24 Ὀκτωβρίου — 29 Ἰουνίου 1913), καθ' ἣν αἱ Σέρραι διετέλεσαν ὑπὸ βουλγαρικὴν κατοχὴν, ἀπελευθερωθεῖσαι τὴν 29 Ἰουνίου 1913 κατόπιν τοῦ δευτέρου νικηφόρου πολέμου.

Ἡ διαίρεσις τῆς ὄλης μελέτης εἰς τὰ τρία προαναφερθέντα βιβλία δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν τεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως βάσιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς ἱστορουμένης πόλεως. Ὁ συγγραφεὺς ὅμως εἰργάσθη μὲ ζῆλον, χρησιμοποιοῦσας πολλὰ ἀνεκμετάλλευτα στοιχεῖα διὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ οὕτω σύντομον ἐκλαϊκευτικὴν μελέτην, χρήσιμον εἰς τοὺς πολλοὺς, ἀηγλαγμένην περιττῶν διὰ τὴν φύσιν τοῦ βιβλίου σημειώσεων.

ΕΥΑΓΓ. ΣΤ. ΤΖΙΑΤΖΙΟΣ

Δημ. Α. Ζώτου, Ἡ ἐθνικὴ συνείδησις τῆς Ἡπειροῦν διὰ μέσου τῶν αἰώνων. (ἐν) Ἀθήναις, 1940. σσ. η' + (9 -) 74.

Ὁ ἔγκριτος ἠπειρώτης δικηγόρος τοῦ Πειραιῶς Δημήτριος Ζώτος ἀπὸ δεκαπενταετίας καὶ πλέον ἀσχολούμενος καὶ περὶ ζητήματα ἔξω τῶν στενῶν ἐπαγγελματικῶν ὁρίων κείμενα, δημοσιεύει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐνδιαφερούσας πραγματείας, ἀναφερομένας ἰδίᾳ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ἡπειρον. Οὕτω πρὸ διετίας ἐδημοσίευσε τὴν διεξοδικὴν μελέτην « Ἡ δικαιοσύνη εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀλῆ-Πασσᾶ (1938) », ἣτις προουκάλεισε εὐρύτατον ἐνδιαφέρον καὶ ἐκρίθη λίαν εὐμενῶς, προγενέστερον δὲ τὰς πραγματείας « Οἱ Ἡπειρώται διὰ τὴν Ἡπειρον » (1926) καὶ « Ἡ ξενιτεία τῶν Ἡπειρωτῶν » (1936) καὶ κατὰ τὸ ἐπαίσιον οἰωνοῖς ἀρξάμενον ἔτος τὴν ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν.

Διὰ τῆς προκειμένης μελέτης ὁ συγγραφεὺς ἐπιθυμεῖ νὰ δώσῃ, ὡς γράφει ἐν τῷ προλόγῳ (σ. ε' - η'), « σὲ λίγες σελίδες τὴν εἰκόνα τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως μιᾶς Ἑλληνικῆς περιφέρειας ποῦ ὑπῆρξεν, εἶνε καὶ θάνατι πάντα Ἑλληνική, τῆς ἀθάνατης Ἡπειροῦ μὲ τὴ Χειμᾶρα τῆς καὶ τὸ Πρεμέτι τῆς, μὲ τ' Ἀργυρόκαστρο καὶ τὴν Κορυτσᾶ τῆς, μὲ τοὺς Ἀγίους Σαράντα καὶ τὸν Αὐλῶνα τῆς, μὲ τὴ Μοσχόπολι καὶ τὰ Γιάννινά τῆς, μὲ τὴν Ἄρτα καὶ τὴν Πρέβεζά τῆς. Τῆς μιᾶς ἐνιαίας κι' ἀδιαίρετης Ἡπειροῦ μας, ποῦ ὅσο κι' ἂν μαρτύρησε, ματώθηκε, πληγώθηκε, κᾶνκε, λεηλατήθηκε, δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν Ἑλληνικὴ τῆς Ἐθνικὴ συνείδησι » (σ. στ').

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ τεύχους περιέχει τὸ κύριον θέμα (σσ. 9 - 45), ὧντινι ἔπονται οἰονεὶ ἐν ἐπιμέτρῳ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « ... καὶ πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ » σελίδες τινές (σσ. 49 - 74) περὶ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἠπειρωτικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὃν εἶδεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὁ συγγραφεὺς πρὸ τίνος χρόνου καὶ περὶ οὗ ἔκαμιν λίαν ἐπαγωγὰς διαλέξεις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἐν τῇ ὄλῃ συγγραφῇ, ἐν ἣ διαφαίνεται ἀνὰ πᾶσαν σελίδα ὁ ζωηρὸς τοῦ Ἡπειρώτου ἐνθουσιασμός, ἐκτίθενται πολλὰ σημεῖα τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν τῆς ἀτυχησάσης πολλάκις, ἀλλὰ καὶ δοξασθείσης οὐχὶ ὀλιγώτερον εὐάνδρου χώρας, πρὸς ἣν ἰδιαιτέραν εὐλόγως αἰσθάνονται στοργὴν οἱ Πανέλληνες. Δι' ἰδίων καὶ ξένων γνωμῶν, ἔτι δὲ διὰ τῶν μνημείων τῆς δημοτικῆς Μούσης, ὑποστηρίζει ὁ συγγραφεὺς εἰς κομψὸν λογοτεχνικὸν ὕφος τὴν θέσιν, ὅτι ἡ Ἡπειρος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, παρά πάσας τὰς περιπετείας, ἃς ὑπέστη, εἶχε καὶ διετήρησε πάντοτε ἀκμαίαν ἑλληνικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ὅπερ ἄλλως πᾶς Ἕλληνα καὶ μάλιστα πᾶς Ἡπειρώτην θεωρεῖ αὐτονόητον καὶ αὐταπόδεικτον, ἄφ' οὗ μάλιστα τὰ ἀπανταχοῦ τέκνα τῆς Ἡπειροῦ πολλῶ μᾶλλον τὴν μητέρα Ἑλλάδα εὐηργέτησαν πάντοτε ἢ τὴν ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα μὲν, ἀλλ' ἐνδοξον πατρίδα.